

POSTANOWIENIE

30 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 30 maja 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa S.S.

przeciwko Bankowi w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Banku w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 25 września 2024 r., I ACa 1041/24,

1) odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania,

2) zasądza od Banku w W. na rzecz S.S. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia pozwanej do dnia zapłaty.

[M.O.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 25 września 2024 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w sprawie z powództwa S.S. przeciwko Bank w W. o ustalenie i zapłatę, na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy z 22 listopada 2023 r., I C 91/23, zmienił wyrok Sądu I instancji w punkcie II w ten sposób, że obowiązek zapłaty przez pozwaną na rzecz powoda kwoty 66 260,08 zł wstrzymał do czasu

zaoferowania przez powoda zwrotu stronie pozwanej kwoty 75 000 zł albo do chwili zabezpieczenia zwrotu tej kwoty (pkt 1), w pozostałej części apelację oddalił (pkt 2), zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 4050 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w zapłacie od dnia uprawomocnienia się rozstrzygnięcia o kosztach do dnia zapłaty (pkt 3).

Strona pozwana wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu II instancji, zaskarżając to orzeczenie w części, tj. w zakresie punktów 2 i 3 oraz wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w części, tj. w zakresie punktów 2 i 3. Skarżąca wniosła ponadto o zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwana wskazała na występowanie w sprawie potrzeby wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj.: 1) art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c., 2) art. 385¹ § 1 i 3 w zw. z art. 58 § 1 i 3 oraz art. 358 § 1 i 2 w zw. z art. 56 k.c.

Ponadto, pozwana powołała się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które skarżąca sformułowała w formie następujących pytań:

1) czy możliwe jest ustalenie nieważności umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej wskutek uznania przez sąd za niedozwolone postanowień umowy kredytu dotyczących sposobu ustalania kursu waluty obcej poprzez odesłanie do tabeli kursowej stosowanej przez bank, jeżeli po ich usunięciu treść umowy nie wykracza poza granice swobody umów w rozumieniu art. 353¹ k.c. ani nie jest sprzeczna z treścią art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 1646) w brzmieniu sprzed nowelizacji ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011 nr 165 poz. 984)?;

2) czy art. 358 k.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy (tj. w brzmieniu z dnia 13 lutego 2009 r.) może zostać zastosowany jako przepis dyspozytywny w miejsce postanowień umowy i regulaminu wyeliminowanych ze stosunku prawnego z powodu ich nieważności lub abuzywności?

Powód złożył odpowiedź na skargę kasacyjną pozwanej, w której wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wniesiona przez pozwaną nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania koncentruje się wokół problematyki skutków uznania za abuzywne postanowień umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej dotyczących zasad ustalania tego kursu na potrzeby wykonania umowy.

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego za abuzywne należy uznać postanowienia przyznające bankowi uprawnienie do jednostronnego ustalania tego kursu (zob. wyroki SN: z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22; z 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22).

Tymczasem źródłem abuzywności tego rodzaju postanowień jest również, a może przede wszystkim, nierównomierne rozłożenie pomiędzy stronami umowy ryzyka ekonomicznego związanego z ewentualną zmianą kursu waluty obcej. Z tego rodzaju nierównomiernym rozłożeniem ryzyka pomiędzy bankiem a konsumentem mamy do czynienia w niniejszym postępowaniu.

Ryzyko instytucji kredytowej (banku) jest bowiem bardzo ograniczone – to, że może ona uzyskać mniejszy zysk niż ustalony według kursu obowiązującego w dniu zawarcia umowy, jest w znacznej mierze przewidywalne i tylko nadzwyczajne sytuacje związane ze stanem gospodarki (kryzysy walutowe, krach giełdowy, wojna itp.) mogą doprowadzić do nadzwyczajnej zmiany na jego niekorzyść. Natomiast ryzyko konsumenta jest zasadniczo nieograniczone a wpływ na stopień tego ryzyka mają nie tylko zdarzenia o charakterze nadzwyczajnym, ale również zdarzenia o bardziej przewidywalnym charakterze. Sytuacja konsumenta zależy każdorazowo od wahań „w górę” kursu waluty indeksacji, przy czym umowa kredytu zawarta przez strony nie przewiduje żadnej górnej granicy tego kursu, po której osiągnięciu

dalszy jego wzrost nie wpływa już na wysokość świadczeń spełnianych przez konsumenta na rzecz banku. Poprzez wyznaczenie takiej granicy strony umowy dzieliłyby między siebie ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty indeksacji. Jest to tym istotniejsze, że umowa kredytu generuje długoterminowy stosunek prawny, w związku z czym znaczny wzrost kursu waluty obcej względem kursu z dnia zawarcia umowy kredytu powoduje, że zostają zaburzone proporcje pomiędzy łączną wysokością rat kapitałowo-odsetkowych spłaconych przez konsumenta a wysokością udostępnionego mu kapitału.

W ten sposób dochodzi do nierównomierności ryzyka, które z uwagi na przewidziany w umowie kredytu mechanizm dla przedsiębiorcy jest istotnie ograniczone, zaś dla konsumenta nieograniczone. Innymi słowy, każdy kurs „w górę” według istniejącego w umowie mechanizmu, a zatem zmiana niekorzystna ekonomicznie dla słabszej strony umowy, jest dla konsumenta wiążący (*ad infinitum*) bez względu na jego wysokość czy okoliczności zmiany i to w nieograniczonym zakresie, na co konsument w żadnym razie nie ma wpływu. Natomiast analogicznego ryzyka *ad infinitum* bank na siebie wobec konsumenta nie przyjmuje. Taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie i to właśnie przesądza o abuzywnym charakterze zawartych w umowie postanowień dotyczących indeksacji (zob. wyrok SN z 16 maja 2024 r., II CSKP 1305/22).

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się, że celem dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE z 1993 r., L 95, s. 29) jest ochrona konsumenta i przywrócenie równowagi pomiędzy stronami poprzez wyłączenie zastosowania warunków uznanych za nieuczciwe przy jednoczesnym zachowaniu, co do zasady, ważności pozostałych warunków umowy (wyroki TSUE: z 23 listopada 2023 r., C-321/22, ECLI:EU:C:2023:911, pkt 91; z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, ECLI:EU:C:2021:341, pkt 72 i przywołane tam orzecznictwo). Chodzi przy tym o zastąpienie formalnej równowagi praw i obowiązków stron, ustanowionej w umowie, równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron (wyrok TSUE z 15 marca 2012 r., C-453/10, ECLI:EU:C:2012:144, pkt 28 i przywołane tam orzecznictwo).

Zastąpienie wyeliminowanych z umowy postanowień abuzywnych dotyczących zasad ustalania kursu waluty obcej innym sposobem ustalania tego kursu, np. kursem średnim Narodowego Banku Polskiego, co jest postulowane w wielu skargach kasacyjnych wnoszonych przez banki, w tym w skardze wniesionej w niniejszej sprawie, nie doprowadziłoby do wprowadzenia rzeczywistej równowagi pomiędzy bankiem a konsumentem, ponieważ konsument dalej ponosiłby nieograniczone ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty obcej. W umowie kredytu w dalszym ciągu nie byłoby bowiem postanowienia limitującego ryzyko ekonomiczne po stronie konsumenta. Zmieniłby się wyłącznie sposób ustalania kursu waluty obcej, co jest niewystarczające do uznania, że pozycja banku i konsumenta stała się równorzędna.

Odnosząc się z kolei do wskazanej przez skarżącą potrzeby wykładni art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c. należy podkreślić, że ewentualne dokonanie przez Sąd Najwyższy wykładni wskazanych przez pozwaną przepisów w zakresie oczekiwanym przez skarżącą nie miałoby znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, ponieważ z ustaleń faktycznych stanowiących podstawę wyroku Sądu II instancji wynika, że powoda nie poinformowano o możliwości negocjowania postanowień umowy. Tymczasem, zgodnie ze stanowiskiem skarżącej punktem wyjścia dla wykładni art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c. miałoby być założenie, że konsument miał możliwość negocjowania postanowień umowy, lecz z niej nie skorzystał.

Wadliwie zostało również sformułowane uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania w zakresie, w jakim powódka wskazuje na potrzebę wykładni art. 385¹ § 1 i 3 w zw. z art. 58 § 1 i 3 oraz art. 358 § 1 i 2 w zw. z art. 56 k.c. jako przepisów mających wywoływać rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Powołanie się na tę przesłankę przedsądu wymaga – poza przytoczeniem konkretnego przepisu prawa – wykazania, że przepis ten, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni bądź jest ona niejednolita (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r. II CZ 102/02). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno w takim wypadku zawierać wskazanie, które przepisy wymagają wykładni i na czym polegają poważne wątpliwości związane z ich rozumieniem lub rozbieżnościami w ich

stosowaniu (postanowienia SN: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17).

Rozbieżność w orzecznictwie sądów powinna zostać wykazana przez przywołanie judykatów, w których odmienne rozstrzygnięcia zapadły w stanach faktycznych nieróżniących się od siebie w relewantny prawnie sposób (postanowienie SN z 7 czerwca 2015 r., III CSK 59/15). Wykazanie rozbieżności w orzecznictwie powinno opierać się na przedstawieniu wypowiedzi zawierających przede wszystkim aktualne poglądy judykatury, a nie stanowiska wprawdzie wyrażane w przeszłości, lecz od których już wcześniej odstąpiono w związku z rozwojem trendów wykładni i stosowania prawa (postanowienie SN z 15 października 2020 r., I CSK 26/20).

Skarżąca w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przywołała orzeczeń sądów powszechnych, w których zaprezentowano odmienną wykładnię wskazanych przez nią przepisów. Z kolei wskazanie różnych stanowisk prezentowanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego, tak jak czyni to pozwana, nie stanowi o istnieniu rozbieżności, które uzasadniają przyjęcie skargi do rozpoznania, bowiem nie jest bezpośrednią funkcją instytucji skargi kasacyjnej doprowadzenie do eliminacji ewentualnych rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, lecz w sprawach rozpoznawanych przez sądy powszechne. Skarga kasacyjna nie służy bowiem ujednoliceniu praktyki orzeczniczej i wykładni dokonywanej przez Sąd Najwyższy, lecz wyjaśnieniu kierunku wykładni w orzecznictwie sądów powszechnych, co wynika z roli i ustrojowej pozycji Sądu Najwyższego oraz instrumentów, jakimi w tym zakresie dysponuje. Natomiast ewentualne rozbieżności w orzecznictwie samego Sądu Najwyższego nie tylko nie mogą stanowić podstawy uznania zasadności zarzutów skargi kasacyjnej, ale wręcz potwierdzają istnienie ram dopuszczalnej wykładni prawa przez sądy, o ile stanowisko Sądu Najwyższego nie znalazło jednoznacznego wyrazu w uchwale mającej moc zasady prawnej (w szczególności pełnego składu Sądu Najwyższego lub Izby; zob. postanowienie SN z 28 czerwca 2024 r., I CSK 3413/23).

Odnosząc się z kolei do zagadnień prawnych sformułowanych przez pozwaną, należy podkreślić, że podniesione przez nią kwestie były już przedmiotem wielu wypowiedzi Sądu Najwyższego. Istotne znaczenie ma w tym kontekście w szczególności uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, która z chwilą jej podjęcia uzyskała moc zasady prawnej w świetle art. 87 § 1 zd. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 622), i jako taka wiąże inne składy Sądu Najwyższego.

Zgodnie z uchwałą:

1. w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.
2. w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.
3. jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.
4. jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.
5. jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków

pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Odpowiedzi sformułowane w punktach pierwszym i drugim uchwały determinują ocenę wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w szczególności w zakresie, w jakim pozwana wskazuje na możliwość utrzymania w mocy umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej po wyeliminowaniu z niej postanowień dotyczących zasad ustalania tego kursu mających charakter abuzywny i zastąpienia ich innym sposobem określenia kursu waluty obcej, np. poprzez odwołanie się do kursu średniego NBP.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, § 1¹ i 3 w zw. z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

SSN Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

[a.ł.]